

Utbildningsinspektion i Vitalisskolan

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Vitalisskolan	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	269
Skolbarnsomsorg	120
Förskoleklass	42

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass samt årskurserna 1-6 och i anslutning till skolan finns fritidshem med tre avdelningar. Förskoleklassen är lokalintegrerad med fritidshemmet.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre arbetslag.

Skolan är från 1950-talet och ligger placerad inne i Trosa, intill ett skogsområde. Området som eleverna kommer ifrån är blandat av både villor och flerfamiljs-hus. Eleverna går efter årskurs 6 vidare till Tomtaklinskolan.

Genomförandet av inspektionen i Vitalisskolan

Skolverket sände den 21 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Vitalisskolan har bestått av undervisningsråden Christina Aro Östgren och Åsa Ridne. Besök i Vitalisskolan genomfördes den 23 och 24 mars 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Vitalisskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Vitalisskolan genomfördes formella intervjuer med rektor, personal från fritidshemmet, förskoleklassen och årskurserna 2 och 6, kommunens specialpedagoger samt skolans speciallärare. Lektioner i förskoleklassen samt årskurs 2 och 6 besöktes. Under besöket fördes också samtal med ett urval av elever i årskurs 2 och 6 och deras föräldrar.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Samtliga intervjuade grupper upplever skolan som mycket trygg och trivsamt. Av intervjuerna med eleverna framgår att det förekommer viss kränkande behandling på skolan men när det förekommer så tar personalen genast tag i det. Eleverna vet också vart de skall vända sig om någon skulle bli utsatt för kränkande behandling. Av intervjuerna framgår att språkbruket i skolan till vissa delar är grovt, framförallt i de äldre årskurserna. Även detta är något som personalen reagerar mot. Eleverna visar enligt inspektörernas bedömning respekt för varandra och det bedrivs ett arbete kring grundläggande demokratiska värden.

I Vitalisskolan förekommer det formella inflytandet i form av klassråd och elevråd. Eleverna upplever att de där kan påverka den fysiska miljön medan inflytandet över den pedagogiska verksamheten i stort sett inte förekommer mer än i ämnet idrott och hälsa.

I skolans kvalitetsredovisning för 2003 framgår bl.a. följande. Vitalisskolans elever i årskurs 4 skall känna att de möts med hänsyn och respekt och känna delaktighet och ansvar i skolarbetet. Målet är nått när eleverna har ett snittresultat på minst 100 i frågeformuläret Umesol "Så här är jag". Målet är uppfyllt.

I Vitalisskolans lokala arbetsplan återfinns grundtankar vilka styr den pedagogiska verksamheten och undervisningen i skolan. Övergripande målsättning är bl.a. att alla elever skall mötas med respekt, känna sig trygga, vara delaktiga och ta ansvar. I detta arbete har skolan prioriterat områdena kunskap, normer och värden samt miljö.

Eleverna upplevs värna om sin miljö och lusten att lära har genomgående under inspektionsbesöket visat sig vara hög.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att Vitalisskolan når ett bra resultat i arbetet med normer och värden. Elevernas ansvarstagande och inflytande över sin lärsituation och sitt lärande är godtagbart med bör utvecklas.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Enligt Vitalisskolans kvalitetsredovisning för 2003 framgår bl.a. följande. När eleverna lämnar Vitalisskolan skall de kunna lyssna och läsa aktivt och uttrycka sina tankar i tal och skrift. Målet är nått när genomsnittet av elevernas resultat i årskurs 6 är högre än stanine 5 i det delprov i läsförståelse och rättstavning som används i skolan. Målet är inte uppfyllt.

Vitalisskolan använder sig av de nationella proven i årskurs 5. Enligt rektorn gör skolan sammanställningar av resultaten därifrån. Resultaten följs upp och för de elever som inte når målen upprättas åtgärdsprogram. Av de sammanställningar av resultaten som inspektörerna tagit del av framgår att flertalet av eleverna i årskurs 5 når målen.

Vidare använder sig skolan av kommunens lokalt utarbetade kursplaner, de s.k. lakanen, i ämnena svenska, engelska och matematik. Inspektörerna har även tagit del av någon form av planeringsmaterial för ämnena geografi, historia, samhällskunskap och religion samt måldokument i naturorienterade ämnen och samhällsorienterade i årskurs 3, bild och biologi i årskurs 4-6 samt friluftsliv i årskurs 1-6. Detta material används enligt rektorn även som underlag vid utvecklingssamtal. Föräldrarna angav också att de vid utvecklingssamtalen får detta material samt att det är främst genom utvecklingssamtalen som de fortlöpande får information från skolan. Föräldrarna menade emellertid att de fick dålig information om vad ”att uppfylla målen” egentligen innebär och att arbetet även är mycket inriktat på hur mycket eleverna producerar. Hos eleverna var insikterna om kunskapsmålen bristfälliga. Få av dem kände till målen att sträva mot och målen att uppnå i årskurs 5.

Lärarna följer upp kunskapsutvecklingen hos eleverna genom olika tester. Inspektörerna bedömer att elever i behov av särskilt stöd identifieras tidigt och får stöd. Rutiner finns för arbetet med denna grupp.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Vitalisskolan har ett bra resultat inom området kunskaper. Ett förbättringsområde för skolan är att tydligare arbeta med kursplanernas mål att sträva mot och mål att uppnå.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Inspektionen visar att personalen i Vitalisskolan aktivt arbetar i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Skolan upplevs som trygg. I skolan finns ett rastvaktsystem som innebär att det är vuxna med ute på rasterna. Skolan har en handlingsplan vid mobbning/kränkning. Denna beskriver en rutin för hantering av en misstänkt kränkande behandling. Antimobbningsgruppen står också namngiven i planen. Denna grupp träffas en gång i månaden. Eleverna känner till vart de skall vända sig om det uppstår någon kränkande behandling. Personalen arbetar förebyggande mot kränkande behandling genom s.k. kompisamtal och allvarssamtal. Två gånger om året får eleverna fylla i en enkät om trivsel och mobbning.

Samverkan med föräldrar sker främst inom arbetslagen och enligt föräldrarna så är denna föräldrasamverkan olika beroende på vilket arbetslag eleverna tillhör. Bäst fungerar denna samverkan i utvecklingssamtalen, men förekommer även i arbetslagen i form av veckobrev, kontaktbok, föräldramöten m.m. Enligt rektorn skickar samtliga lärare numera ut veckobrev.

Elevsamverkan förekommer i form av elevråd och klassråd. Det finns också ett förvaltningsråd där representanter för elever, föräldrar och personal ingår.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Vitalisskolan bedriver ett bra arbete för att främja en god arbetsmiljö och delaktighet.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Vitalisskolans lokala arbetsplan återfinns grundtankar vilka styr den pedagogiska verksamheten och undervisningen i skolan. Övergripande målsättning är bl.a. att alla elever skall kännas lust till att söka kunskap samt att med stöd arbeta i egen takt med sitt lärande, samverka med vuxna och barn och ha ett bra red-

skap för sitt fortsatt lärande när de lämnar Vitalisskolan. I detta arbete har skolan prioriterat områdena kunskap, normer och värden samt miljö.

Vitalisskolan har tre arbetslag med elever från årskurs 1 till 6. I arbetslagens förs, enligt personalen, pedagogiska diskussioner. Det har av intervjuerna framkommit att arbetssätten och arbetsformerna varierar mellan arbetslagen. Utvärdering av arbetet sker i olika omfattning i arbetslagen. Varianter på utvärdering är att det sker varje vecka, efter varje tema och att det ibland sker muntligen men oftast skriftligen. Skolan använder sig av kommunens lokalt utarbetade kursplaner, de s.k. lakanen, i ämnena svenska, engelska och matematik. Skolan arbetar med individuella utvecklingsplaner. I utvecklingssamtalen, som hålls en gång per termin, diskuteras barnens utveckling utifrån målen i kursplanerna. Föräldrarna och eleverna får ett skriftligt underlag före utvecklingssamtalen.

Skolan arbetar med hälso- och livsstilsfrågor. Bland annat har skolan temadagar om kost och ”må bra”, har lagt ut mer tid på ämnet idrott och hälsa samt satsar på att alla elever skall vara ute en del av dagen.

Skolan har överlämning av eleverna mellan förskoleklassen och årskurs 1. Överlämning sker också från förskolan till förskoleklassen i Vitalisskolan och från årskurs 6 i Vitalisskolan till årskurs 7 i Tomtaklinskolan. Detta fungerar enligt samtliga intervjuade bra.

Skolan bedömer att man fångar upp alla barn i behov av särskilt stöd genom olika slag av tester. Åtgärdsprogram upprättas för de elever som inte når målen. Elevens och elevens vårdnadshavare är med vid utarbetandet av åtgärdsprogrammen. Elevvårdskonferenser hålls vid behov och protokoll förs vid dessa. Stöd ges i första hand inom klassens ram och i andra hand med hjälp av skolans två speciallärare. Vid behov går elever som behöver särskilt stöd i väg till speciallärarna. I kommunen finns också ett elevhälsateam bestående av två specialpedagoger, två kuratorer, två skolsköterskor samt talpedagog och skolläkare. De två sistnämnda hyrs in från Nyköping vid behov. Detta team handleder personalen på skolan vid behov. I skolan finns också ”lilla gruppen”. Detta är en särskild undervisningsgrupp. Eleverna som placeras där har sin klasstillhörighet kvar och undervisas i varierande omfattning i den ”lilla gruppen”. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp fattas av rektorn enligt Trosa kommuns delegationsordning och fullföljdshänvisning finns med som bilaga till beslutet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Vitalisskolan arbetar på ett bra sätt med den pedagogiska verksamheten och undervisningen. Arbetet med elever i behov av särskilt stöd bedöms som mycket bra. Det finns tydliga rutiner för detta arbete samt kompetens för att identifiera, utreda och åtgärda stödbehovet. Som nämnts i avsnittet om Kunskaper finns det behov av en ökad diskussion i skolan kring kursplanemålen.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Vitalisskolans rektor ansvarar för skolan med elever i förskoleklass till årskurs 6, inklusive fritidshemsverksamhet. Rektorn har ansvar för ca 30-35 anställda. Det förs pedagogiska diskussioner inom arbetslagen samt i det s.k. pedagogiska rådet där en person från varje arbetslag ingår. Rektorn har ett stort intresse för att vara med ute i verksamheten men hinner inte med detta i någon större omfattning. Rektorn förhör sig emellertid hela tiden om vad som pågår och synes vara väl förtrogen med den dagliga verksamheten i skolan. Detta gäller även diskussioner om t.ex. kompetensutveckling. Föräldrar och elever känner väl till vem det är som är rektor. Utvärdering av arbetet sker i olika omfattning i arbetslagen. Varianter på utvärdering är att det sker varje vecka, efter varje avslutat tema och att det sker både muntligen men oftast skriftligen. Inspektörerna konstaterar att det saknas en uttalad strategi för utvärdering.

Skolan har en kvalitetsredovisning för 2003 och en lokal arbetsplan som tar upp områdena kunskap, normer och värden, samverkan samt miljö. Kvalitetsredovisningen innehåller enligt förordningen om kvalitetsredovisning en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning och ledning av Vitalisskolan fungerar bra. Ett förbättringsområde är att utveckla en enhetligare strategi för utvärdering av lärandet.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Enligt skolans timplan skall eleverna ha elevens val från årskurs 2. Sammanlagt under årskurs 2-6 skall eleverna ha elevens val med 248 timmar enligt timplanen. Enligt grundskoleförordningen skall undervisningen i elevens val syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Elevens val skall vidare enligt grundskoleförordningen till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. Lärarna uppger att eleverna i stället för elevens val arbetar med olika teman där eleverna till viss del själva får välja med vad och hur de skall arbeta. Varken föräldrar eller elever känner till något som heter elevens val.

Eleverna har språkval på Tomtaklinskolan och detta uppfattas av samtliga som mycket positivt. Alla elever som väljer spanska får emellertid inte detta p.g.a. att det inte finns behöriga lärare i spanska. Rektorn har uppgett att kommunen aktivt försöker få tag på behöriga lärare i spanska men har inte lyckats med detta. Dessa elever har i stället erbjudits ett annat språk.

Inspektionen visar att elever i behov av särskilt stöd också får stöd. Det finns f.n. inga elever som har modersmålsundervisning eller studiehandledning på modersmålet. Skolan anordnar svenska som andraspråk för två elever.

Information från lärare till föräldrar och utvecklingssamtalen framhålls som den huvudsakliga informationskällan. Information om utbildningens mål, innehåll och arbetsformer varierar emellertid mycket beroende på arbetslagstillhörighet.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att i Vitalisskolan ges eleverna generellt sett god tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning. Beträffande elevens val är det inte tillräckligt att erbjuda eleverna att välja hur de skall arbeta i vissa teman. Skolan lever beträffande elevens val således inte upp till författningarnas krav och detta är ej godtagbart. Skolans arbete med informations-spridning där utbildningens mål, innehåll och arbetsformer klargörs för elever och föräldrar är godtagbart men bör utvecklas.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Vitalisskolan är samtliga tillsvidareanställda lärare behöriga. Även personal på fritidshemmet och i förskoleklassen är behöriga. Däremot är det svårt att få tag på behöriga vikarier. Vikarier sätts in från första dagen vid frånvaro. Personalomsättningen är låg och personalen erbjuds kompetensutveckling som de i stort säger sig vara nöjda med. Skolan har god tillgång till lärare med specialpedagogisk kompetens.

Inspektörerna bedömer att lokalerna är ändamålsenliga om dock något slitna. Utemiljön är mycket bra. Lokalerna är inte anpassade efter funktionshinder, men möjlighet kan finnas att i en del av skolan ta emot funktionshinder. Vi-

dare bedömer inspektörerna att eleverna har god tillgång till läromedel som dessutom är tidsenliga. Användandet av datorer är beroende på vilken lärare eleverna har, men viss tillgång finns. Enligt rektorn kommer det att köpas in fler datorer. Bibliotek finns på skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans tillgång till resurser är bra.

Sammanfattande bedömning

Inspektionen visar att skolans verksamhet fungerar bra och tillgodoser en utbildning väl i linje med de nationella bestämmelserna och målen för grundskolan. Skolans arbete med elever i behov av särskilt stöd bedöms som mycket bra.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- elevernas ansvarstagande och inflytande över sin lärsituation och sitt lärande,
- informationen kring utbildningens mål, innehåll och arbetsformer samt
- att systematiskt arbeta med utvärderingar.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elevens val erbjuds inte i enlighet med författningarnas krav (2 kap. 19 § grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2004-06-15

Linköping

Christina Aro Östgren

Åsa Ridne